

УДК [94(477.8):929І.КРИП'ЯКЕВИЧ]"1939/1941"
DOI: 10.33402/ukr.2022-36-149-159

Ярослав МАРЧЕНКО

*кандидат історичних наук
заступник начальника кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9569-6324>
e-mail: ymarchenko8@gmail.com*

Андрій ТРЕМБЕЦЬКИЙ

*ад'юнкт кафедри гуманітарних наук
Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9869-1684>
e-mail: atrembetkyi@ukr.net*

«НЕКАБІНЕТНИЙ ВЧЕНИЙ»: НАУКОВА ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА КРИП'ЯКЕВИЧА В ПЕРІОД РАДЯНСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ (1939–1941)

Розглянуто наукову та громадсько-політичну діяльність відомого українського історика І. Крип'якевича в умовах радянської окупації західноукраїнських земель (1939–1941). Показано основні напрями його громадсько-політичної діяльності, акцентовано увагу на участі вченого у виборчих кампаніях і пропаганді комуністичної ідеології. Констатовано, що як керівника кафедри історії України Львівського державного університету та директора філіалу Інституту історії України Академії наук УРСР, І. Крип'якевича місцеві органи влади активно залучали до громадської праці з метою утвердження радянської влади в регіоні. Відзначено, що співпраця І. Крип'якевича з комуністичним активом Львова відбувалася під тиском карально-репресивної системи, однак дала йому змогу продовжити наукову діяльність, відкрила перспективи кар'єрного росту.

Зауважено, що наукові зацікавлення вченого фокусувалися навколо історії України середньовічного періоду з акцентом на західних землях, а також на проблемах російсько-українських відносин («зв'язки Західної України з Наддніпрянщиною», «зв'язки Галичини з Росією»). Зазначено, що разом з іншими істориками він також працював над матеріалами до чотиритомного підручника історії України, який видавав київський Інститут історії України. Наголошено на здобутках І. Крип'якевича в науково-організаційній сфері, зокрема проілюстровано його участь у сесії відділу суспільних наук Академії наук УРСР, теоретичній конференції з питань марксизму-ленінізму й інших заходах, організованих партійно-радянськими органами влади та науковою спільнотою Львова.

Ключові слова: Іван Крип'якевич, радянська окупація, західноукраїнські землі, наукова діяльність, громадсько-політична праця.

Окупація радянськими військами західноукраїнських земель (1939) відкрила нову сторінку в біографіях багатьох місцевих науковців, громадсько-політичних діячів. Не став винятком й Іван Крип'якевич: 1939–1941 рр. – це період трансформації його світогляду, час пристосування до нових суспільно-політичних реалій. Тогочасна радянська преса писала: «Тільки за радянської влади І. П. Крип'якевич одержав повну можливість по-справжньому віддатися любимій справі, поставити свої наукові праці на користь громадськості. Працюючи керівником кафедри історії України держуніверситету і директором філіалу інституту історії України Академії наук УРСР, він чимало часу віддає громадській діяльності...»¹. Подібні твердження апологетів радянської влади треба розглядати в контексті «негласного союзу» між ученим і комуністичним режимом: І. Крип'якевич сприяв легітимізації радянської влади, натомість партчиновники не вдавалися до репресій та сприяли його науковій роботі, що для нього було надважливо.

Наукова та громадсько-політична діяльність І. Крип'якевича в період радянської окупації західноукраїнських земель – на сьогодні одна з найменш вивчених сторінок його біографії. Окремі аспекти досліджуваної проблеми актуалізовані в наукових студіях Олександра Луцького², Романа Крип'якевича³, Наталії Мудрої⁴, Миколи Литвина, Тамари Литвин⁵ й інших дослідників. Джерельну основу статті становлять спогади І. Крип'якевича та відомих громадсько-політичних діячів, науковців, матеріали періодичної преси, передусім часопису «Вільна Україна». Мета розвідки – всебічний аналіз особливостей наукової та громадсько-політичної діяльності І. Крип'якевича в період радянської окупації західноукраїнських земель (вересень 1939 р. – червень 1941 р.).

Уже з перших днів встановлення радянської окупаційної влади в західноукраїнських областях партчиновники залучають І. Крип'якевича, як і інших відомих науковців, до громадсько-політичної роботи, яка, де-факто, полягала в легітимізації нової влади. Цей факт підтверджує і сам історик, який у 1939 р., зокрема, писав: «В громадсько-політичне життя нашої радянської країни ми почали включатися ще у 1939–1940 роках...»⁶. Оцінюючи ступінь лояльності науковців до нової влади, варто погодитися з Олександром Луцьким, який відзначав, що «зовнішні прояви лояльності до нового режиму у вигляді публічних виступів із ритуальним “славослів'ям” на адресу керівників радянського уряду й більшовицької партії на різного роду пропагандистських зборах, мітингах, голосування за запропоновані організаторами

¹ Видатні працівники науки і культури Львівської області. *Вільна Україна*. 1940. 4 червня. С. 2.

² Луцький О. Іван Крип'якевич та Інститут суспільних наук: директорський період діяльності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*: зб. наук. праць. Львів, 2016. Вип. 28. С. 516–517.

³ Крип'якевич Р. Іван Крип'якевич – популяризатор історії України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*: зб. наук. праць. Львів, 2001. Вип. 8. С. 874–879.

⁴ Мудра Н. 1940-ві роки в житті родини Крип'якевичів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*: зб. наук. праць. Львів, 2001. Вип. 8. С. 578–584.

⁵ Литвин Т., Литвин М. Історик поза робочим столом: Іван Крип'якевич (1886–1967). *Проблеми гуманітарних наук. Збірник наукових праць ДДПУ ім. І. Франка. Серія: Історія*. Дрогобич, 2021. Вип. 7 (49). С. 269–284.

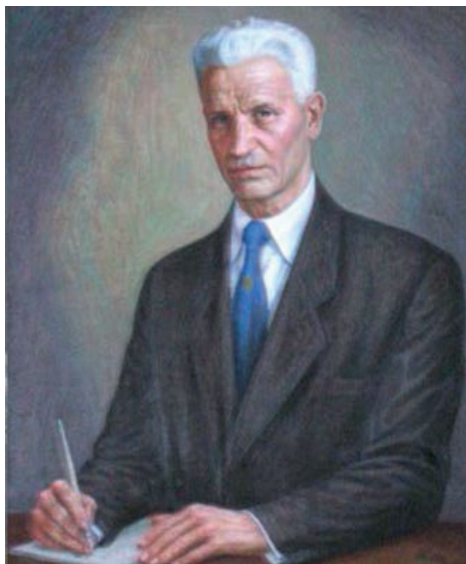
⁶ Бути активним громадсько-політичним діячем Радянської країни. *Вільна Україна*. 1945. 16 січня. С. 2.

резольюції, діяльність у представницьких органах влади – радах депутатів трудящих різного рівня, здебільшого лише маскували їхні справжні погляди на радянську дійсність і аж ніяк не можуть слугувати беззаперечним доказом відданості тоталітарному режимові або повного “розумового поневолення”»⁷.

Саме з таких позицій варто розцінювати участь І. Крип’якевича в роботі Народних Зборів Західної України⁸. Так, ще 1 жовтня 1939 р. політбюро Центрального комітету Всесоюзної комуністичної партії (більшовиків) (ЦК ВКП(б)) прийняло рішення «Про питання Західної України і Західної Білорусі», яке передбачало проведення виборів на новоприєднаних територіях. Вони відбулися 22–23 жовтня під тотальним контролем радянських карально-репресивних органів із залученням близько 50 тис. пропагандистів/агітаторів. Радянська влада запропонувала виборцям єдиний список комуністів (98 членів ВКП(б), 81 член колишньої КПЗУ (Комуністичної партії Західної України) та 1 265 безпартійних)⁹.

Останні здебільша були невідомі місцевому населенню¹⁰. Виняток становили лише нечисленні публічні особи, як-от історик Іван Крип’якевич, лікар Мар’ян Панчишин, композитор Василь Барвінський, голова Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) Кирило Студинський, науковець і громадський діяч Петро Франко (син Івана Франка), актор Іван Рубчак та ін.¹¹. «Депутати зборів, виконуючи заздалегідь визначену роль, без ґрунтового обговорення і з’ясування всіх обставин та наслідків ухвалених рішень, одностайно проголосували за декларації про встановлення радянської влади на всій території Західної України і возз’єднання з радянською Україною, про націоналізацію банків і великої промисловості, конфіскацію поміщицьких і монастирських земель», – писав О. Луцький¹².

Надалі І. Крип’якевич продовжував брати активну участь у виборчих кампаніях, перебуваючи під «опікою» апологетів радянської влади. Так, у січні 1940 р. наукові співробітники Академії наук УРСР у Києві звернулися до колег із філіалу

Іван Крип’якевич

⁷ Луцький О. Львівський відділ Інституту історії України АН УРСР: від створення до ліквідації. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40010/05-Lutsky.pdf?sequence=1>

⁸ Видатні працівники науки і культури Львівської області. С. 2.

⁹ Примаченко Я. Декларація про возз’єднання Західної України і УРСР. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/1027M/>

¹⁰ Там само.

¹¹ Там само.

¹² Луцький О. Львів під радянською окупацією 1939–1941 рр. *Український визвольний рух*. 2006. № 7. С. 114. URL: <https://www.uvr.in.ua/index.php/uvr/article/view/197>

Академії наук у Львові зі закликом взяти активну участь у політично-масовій та агітаційній роботі під час виборів до Верховної Ради СРСР і УРСР. У відповідь академіки Філарет Колесса, Василь Щурат, Михайло Возняк, Кирило Студинський, а також Іван Крип'якевич, Володимир Дорошенко, Ярослав Пастернак, Іван Карпинець, Іларіон Свенціцький та інші вчені Львова підготували відкритого листа, де зазначили, що вважають проведення виборів до Верховних Рад СРСР і УРСР «справою громадського обов'язку» і мають намір «приняти саму активну участь в проведенні масово-політичної роботи...»¹³. За свідченням літературознавця, письменника, поета, перекладача Михайла Рудницького, учений у цей період «наполегливо працював в університеті..., брав активну участь в наукових сесіях, які влаштовувала у Львові Академія наук УРСР»¹⁴.

Згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР «Про затвердження складу обласних виборчих комісій по виборах у Волинську, Дрогобицьку, Львівську, Ровенську, Станіславську і Тернопільську обласні ради депутатів трудящих», на підставі ст. 29 «Положення про вибори в обласні, районні, міські, сільські і селищні Ради депутатів трудящих УРСР», було затверджено склад обласних виборчих комісій. Івана Крип'якевича призначено головою Львівської обласної виборчої комісії (від Львівської обласної організації професійної спілки працівників вищої школи і наукових установ)¹⁵. Заступником голови став Георгій Гайдамака (від Львівської обласної комуністичної організації), секретарем – Михайло Дриль (від Львівської міської організації професійної спілки працівників державних установ)¹⁶.

Перше засідання обласної виборчої комісії відбулося 19 жовтня 1940 р. З цього приводу «Вільна Україна» писала: «Вчора під головуванням професора І. П. Крип'якевича відбулося перше засідання обласної виборчої комісії по виборах у Львівську обласну Раду депутатів трудящих. У вступному слові голова обласної виборчої комісії І. П. Крип'якевич докладно спинився на завданнях, що їх поставлено перед обласною виборчою комісією, підкреслюючи роль кожного члена комісії у виборчій роботі. Треба, щоб виборчі комісії забезпечили чітку роботу, дотримуючись виборчого закону...»¹⁷. На першому засіданні обласна виборча комісія обговорила й затвердила календарний план роботи. Місцем її перебування став будинок облвиконкому¹⁸.

Участь у виборах взяв і сам І. Крип'якевич, якого радянсько-партійні органи влади запропонували висунути кандидатом у депутати Львівської обласної ради. Саме висунення відбувалося у Львівському державному університеті ім. І. Франка. Збори професорів, викладачів і студентів відкривав секретар парторганізації, який, зокрема, зазначив: «Нам треба виставити достойного представника народу, кращого

¹³ Наукові працівники включаються до агітаційно-масової роботи. *Вільна Україна*. 1940. 5 березня. С. 1.

¹⁴ Рудницький М. Кандидати в депутати обласної Ради депутатів трудящих. *Вільна Україна*. 1940. 24 листопада. С. 3.

¹⁵ Видатні працівники науки і культури Львівської області. С. 2.

¹⁶ Указ Президії Верховної Ради УРСР «Про затвердження складу обласних виборчих комісій по виборах у Волинську, Дрогобицьку, Львівську, Ровенську, Станіславську і Тернопільську обласні ради депутатів трудящих». *Вільна Україна*. 1940. 20 жовтня. С. 4.

¹⁷ Перше засідання обласної виборчої комісії. *Вільна Україна*. 1940. 23 жовтня. С. 3.

¹⁸ Перше засідання обласної виборчої комісії. *Вільна Україна*. 1940. 23 жовтня. С. 3.

з кращих. Адже депутатом може бути лише той, хто користується повним довір'ям трудящих...»¹⁹. Представляв Івана Крип'якевича депутат Верховної Ради СРСР, академік Кирило Студинський. «Є ім'я, яке я волів би назвати, як найгіднішого кандидата в депутати обласної Ради депутатів трудящих. Це – професор нашого університету Іван Петрович Крип'якевич...», – відзначав він²⁰.

Кандидатуру, яку запропонував К. Студинський, підтримали й студенти Львівського університету Красицький і Райшин. «Обидва вони палко підтримують кандидатуру І. П. Крип'якевича, характеризуючи його, як... видатного вченого, автора багатьох праць з історії України і особливо з історії західних областей республіки», – писала згодом «Вільна Україна»²¹. Похвальні слова на адресу відомого історика прозвучали від ректора університету Георгія Биченка. «Це, – констатував він, – активний громадський діяч, який в роки панування польської шляхти в боротьбі за людську справедливість виявив себе, як гідний син свого народу»²². Наприкінці зборів прийнято звернення до виборців *Залізничного виборчого округу № 78* із закликом «віддати свої голоси в день виборів за вірного сина народу, видатного вченого і громадського діяча Івана Петровича Крип'якевича»²³.

Напередодні виборів, 11 грудня 1940 р., І. Крип'якевич як голова обласної виборчої комісії підготував звернення до виборців Львова, у якому пропагандивно відзначив ейфорію, яка панувала в суспільстві²⁴. Успішне проведення виборів додало вченому «політичних дивідендів», хоча сам він чи не єдиний позитив у тогочасній громадсько-політичній діяльності вбачав у можливості «частіше зустрічатися з людьми...»²⁵. Тоді ж він допомагає влаштовувати побут колегам, а інколи й родичам²⁶. Михайло Рудницький саркастично зауважував, що «поруч з науковою роботою і громадською діяльністю вчений наполегливо і енергійно опановував основи марксизму-ленінізму, вивчав історію більшовицької партії»²⁷. Все ж, зауважу, що «в будь-яких умовах у принципових питаннях історик завжди мав свою позицію і послідовно її відстоював, був вірним професійному покликанню й намагався використати найменшу можливість зробити щось корисне для науки, народу, своєї родини»²⁸.

Так, у складних суспільно-політичних умовах львівські вчені швидко опановували тактику подвійного стандарту поведінки²⁹. «Коли я був сам на сам з Ів. Крип'якевичем, він не раз у довір'ї і притишеній розмові та дружніх жартах зі мною, – зауважував О. Домбровський (ім'я не встановлено), – живив з почуттям шибеничного гумору такі вислови, як “Вільна Україна за двадцять копійок”,

¹⁹ Висування кандидатів в депутати обласної Ради. *Вільна Україна*. 1940. 6 листопада. С. 2.

²⁰ Там само.

²¹ Там само.

²² Там само.

²³ Там само.

²⁴ Крип'якевич І. Слава цих днів. *Вільна Україна*. 1940. 11 грудня. С. 1.

²⁵ Там само.

²⁶ Литвин М., Литвин Т. Історик поза робочим столом: Іван Крип'якевич (1886–1967). URL: https://www.researchgate.net/publication/353469133_ISTORIK_POZA_ROBOCIM_STOLOM_IVAN_KRIP'AKEVIC_1886-1967

²⁷ Видатні працівники науки і культури Львівської області. С. 2.

²⁸ Литвин М., Литвин Т. Історик поза робочим столом: Іван Крип'якевич (1886–1967)...

²⁹ Там само.

пов'язуючи нашу невідрадну дійсність з назвою [львівського – *Авт.*] часопису, або “старшобратський великий російський народ”, “яснее сонечко на Кремлі” тощо»³⁰.

Громадсько-політичну діяльність І. Крип'якевич поєднував із науковою. «Сталінський режим, прагнучи якнайшвидше інтегрувати західноукраїнських науковців у систему підконтрольної йому академічної науки і знівелювати регіональні особливості організації наукового життя, домігся ліквідації Наукового товариства імені Шевченка», – зауважував О. Луцький³¹. Постановою Раднаркому УРСР від 2 січня 1940 р. на базі товариства були створені філії інститутів української літератури, мовознавства, фольклору, історії України, археології, економіки Академії наук УРСР, філія академічної бібліотеки й науковий природознавчий музей³². У 1940 р. у філіях інститутів АН УРСР у Львові працювало 58 наукових співробітників. Не був винятком й І. Крип'якевич³³. «В одній з кімнат Львівського державного архіву давніх актів сидить за столом молода ще на вигляд, але сива як лунь людина. Вона по черзі перечитує папери, які купами лежать перед нею. Це – Іван Петрович Крип'якевич, директор Львівського філіалу Інституту історії України. Тут він буває майже щодня і просиджує по кілька годин. Як історика, його цікавить кожна дрібниця, кожний факт. Він знаходить тут нові і нові документи, які допомагають йому створювати нові наукові праці про історію України...», – писав сучасник ученого³⁴.

Працюючи в філіалі Інституту історії України, І. Крип'якевич був змушений зважати на ідеологічну складову наукової роботи, адже, без сумніву, режим прагнув підпорядкувати науку поточним політичним інтересам, використати новостворені підрозділи для пропагандивного впливу на населення. Тому невинно перед львівськими відділами поставили чітке завдання: навчити «робітників і селян розпізнавати ворога» і тим самим «допомогти радянській державі далі зміцнювати її як непереможну фортецю соціалізму»³⁵.

Згідно з рішенням Президії АН УРСР від 20 вересня 1940 р., посаду заступника львівського історичного відділу надано І. Крип'якевичу. Щодо концептуального бачення своєї роботи відомий учений зазначав, що наукова праця у Львові передовсім повинна зосередитися на вивченні минулого західних областей України. «На першому плані стоїть історія Галичини, що була центром визвольної боротьби українського народу і переживала надзвичайно яскраві культурні і соціально-політичні події. Саме місто Львів заслуговує на те, щоб цілий ряд істориків попрацювали над його минулим», – резюмував І. Крип'якевич³⁶.

Справді, у 1940–1941 рр. львівські історики займалися переважно дослідженням історії Західної України «в різних її епохах»: Галицько-Волинська держава, економічно-соціальна історія XV–XVII ст., селянські революційні рухи, історія селянства й робітництва в XIX ст., революція 1848 р. та ін. «Вся робота проходила в тісному

³⁰ Луцький О. Львівський відділ Інституту історії України АН УРСР: від створення до ліквідації...

³¹ Луцький О. Львів під радянською окупацією 1939–1941 рр. ...

³² Там само.

³³ Там само.

³⁴ Крип'якевич І. Слава цих днів. *Вільна Україна*. 1940. 11 грудня. С. 1.

³⁵ Луцький О. Львів під радянською окупацією 1939–1941 рр. ...

³⁶ Крип'якевич І. Перспективи в роботі істориків Львова. *Вільна Україна*. 1945. 28 січня. С. 4.

Львів, вул. Золота. Іван Крип'якевич показує Юліанові Дорошу, що треба зафіксувати на плівку. Травень 1960 р. Світлина Юліана Дороша

зв'язку з Академією Наук в Києві, а на наукових сесіях і конференціях учені Львова і Києва обмінювалися своїм науковим досвідом», – писав згодом відомий історик³⁷.

За словами І. Крип'якевича, у 1940–1941 рр. львівські вчені багато працювали над матеріалами до чотири томного підручника історії України, який видавав київський Інститут історії України. У цьому контексті львівський відділ інституту зобов'язався опублікувати листування Богдана Хмельницького. «В дальнішому наших істориків чекає ряд колективних робіт, дуже потрібних для широкої організації історичної науки, зокрема бібліографії української історії, джерелознавства і історіографії, допоміжних історичних дисциплін», – констатував учений³⁸.

Щодо самого І. Крип'якевича, то він зосередив увагу здебільша на проблемах російсько-українських зв'язків. «Особисто я..., – згадував він, – опрацював три теми: “Зв'язки Західної України з Наддніпрянською в XVI–XVII сторіччі”, “Зв'язки Галичини з Росією в XVI–XVII сторіччі”, “Іван Федоров – первопечатник у Львові”. В першому творі показано елементи, які з'єднували український народ, висвітлено економічні зв'язки, зміцнення господарства і торгівлі, творення спільної культури, національно-політична єдність, зростання свідомості, роль козаччини і т. д. В другому творі відбито звернення міщанства Львова до московського царя Федора, посольства до Москви, культурний обмін виданнями, творами мистецтва, зацікавлення Росії після Переяславського договору Західною Україною. Тепер [це 1941 р. – Авт.] я працюю над твором “Соціальні відносини в Західній Україні і класова боротьба в першій половині XVII сторіччя”. Тут покажу боротьбу селян

³⁷ Там само.

³⁸ Там само.

та боротьбу в містах проти польської шляхти»³⁹. Власне, інші тематичні ніші в радянській реальності досліджувати І. Крип'якевич і його колеги не могли – наука перебувала під контролем радянсько-партійних та силових органів влади⁴⁰.

Напередодні Другої світової війни, аналізуючи роботу львівських істориків, І. Крип'якевич писав: «Колектив наукових працівників філіалу інституту історії України невеликий. Але на нього покладено важливі і відповідальні завдання. Основна проблема – показати історію Західної України з найдавніших часів. Ця складна робота вимагає від колективу, від кожного наукового працівника невної роботи над літературою, архівними матеріалами і т. д. ... В працях філіалу, які вже закінчені і готуються, тепер поступово вимальовується весь історичний шлях Західної України, пройдений протягом кількох сторіч»⁴¹.

Зважаючи на матеріальні труднощі, наукову діяльність І. Крип'якевич був змушений поєднувати з викладацькою у Львівському університеті. Проте, на жаль, йому так і не вдалося сформувати повноцінної кафедри історії України, яка фактично складалася з двох–трьох викладачів та лаборанта (інші кафедри – історії СРСР, стародавнього світу, колоніальних країн – були значно більшими)⁴². Водночас учений користувався значним авторитетом у керівництва вишу, про що свідчить його участь 1940 р. у святкуванні ювілею Московського державного університету у складі делегації професорів і студентів Львівського державного університету ім. І. Франка, до якої, зокрема увійшли Сімович, Брагінець, Полянський, Банах, Давидяк, доцент Фединський, старший викладач Ярема, а також група студентів філологічного, юридичного, історичного, біологічного та фізико-математичного факультетів⁴³.

Органи влади активно залучали І. Крип'якевича до науково-організаційної діяльності. У травні 1941 р. за його участю у Львові відбулася сесія відділу суспільних наук Академії наук УРСР. На ній наукові працівники філіалу Інституту історії України прочитали п'ять доповідей з історії Західної України⁴⁴. 7 травня 1941 р. І. Крип'якевич взяв участь у роботі першої наукової конференції Львівського університету. Було заслухано 60 доповідей: 7 – на пленарних засіданнях і 53 – на секціях. Роботою історичної секції керував, власне, І. Крип'якевич⁴⁵. У цей же період на підставі друкованих праць ученому присвоєно ступінь доктора історичних наук і надано звання професора⁴⁶.

Початок бойових дій на території СРСР у роки Другої світової війни перервав на деякий час наукову працю І. Крип'якевича, проте вже незабаром він повернувся до науково-організаційної.

³⁹ Крип'якевич І. Перспективи в роботі істориків Львова. *Вільна Україна*. 1945. 28 січня. С. 4.

⁴⁰ Видатні працівники науки і культури Львівської області. С. 2.

⁴¹ Крип'якевич І. Розквіт наукової думки. *Вільна Україна*. 1940. 12 квітня. С. 3.

⁴² Литвин М., Литвин Т. Іван Крип'якевич як історик, бібліофіл, громадсько-політичний діяч. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Uks_2016_28_62.pdf

⁴³ На святкування ювілею московського університету. *Вільна Україна*. 1940. 5 травня. С. 4.

⁴⁴ Крип'якевич І. Розквіт наукової думки. С. 3.

⁴⁵ Бути активним громадсько-політичним діячем Радянської країни. *Вільна Україна*. 1945. 16 січня. С. 2.

⁴⁶ Литвин М., Литвин Т. Іван Крип'якевич як історик, бібліофіл, громадсько-політичний діяч...

Отже, в умовах радянської окупації західноукраїнських земель (1940–1941) І. Крип'якевич не тільки не припинив наукової діяльності, а й активно розвивав наукові студії, присвячені середньовіччю. У цей нелегкий із морально-психологічного погляду період науковець був змушений враховувати тогочасні суспільно-політичні реалії й, відповідно, привносити до наукової праці ідеологічний компонент, що, однак, не применшує вартості його досліджень. Зважаючи на безумовний авторитет ученого не тільки серед науковців, а й громадськості, місцеві партійно-радянські органи влади активно залучали його до громадсько-політичної праці, яка здебільша полягала в участі у виборчих кампаніях і пропагуванні «комуністичної ідеології та переваг радянського способу життя».

REFERENCES

- Buty aktivnym hromadsko-politychnym diiachem Radianskoi krainy. (1945, Sichen 16). *Vilna Ukraina*, 2 [in Ukrainian].
- Krypiakevych, I. (1940, Hruden 11). Slava tsykh dnev. *Vilna Ukraina*, 1 [in Ukrainian].
- Krypiakevych, I. (1940, Kviten 12). Rozkvit naukovoï dumky. *Vilna Ukraina*, 3 [in Ukrainian].
- Krypiakevych, I. (1945, Sichen 28). Perspektyvy v roboti istoriyiv Lvova. *Vilna Ukraina*, 4 [in Ukrainian].
- Krypiakevych, R. (2001). Ivan Krypiakevych – populiaryzator istorii Ukrainy. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. prats*, 8, 874–879 [in Ukrainian].
- Lutskyi, O. (2006). Lviv pid radianskoiu okupatsiieiu 1939–1941 rr. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 7, 114. Retrieved from <https://www.uvr.in.ua/index.php/uvr/article/view/197> [in Ukrainian].
- Lutskyi, O. (2016). Ivan Krypiakevych ta Instytut suspilnykh nauk: dyrektorskyi period diialnosti. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. prats*, 28, 516–517 [in Ukrainian].
- Lutskyi, O. [b. r.]. *Lvivskyi viddil Instytutu istorii Ukrainy AN URSR: vid stvorennia do likvidatsii*. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40010/05-Lutsky.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
- Lytvyn, M., & Lytvyn, T. (2016). Ivan Krypiakevych yak istoryk, bibliofil, hromadsko-politychnyi diiach. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. prats*, 8, 527–534. Retrieved from http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Uks_2016_28_62.pdf [in Ukrainian].
- Lytvyn, T., & Lytvyn, M. (2021). Istoryk poza robochym stolom: Ivan Krypiakevych (1886–1967). *Problemy humanitarnykh nauk. Zbirnyk naukovykh prats DDPU im. I. Franka. Serii: Istoriia*, 7 (49), 269–284 [in Ukrainian].
- Mudra, N. (2001). 1940-vi roky v zhytti rodyny Krypiakevychiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. prats*, 8, 578–584 [in Ukrainian].
- Na sviatkuvannia yuvileiu moskovskoho universytetu. (1940, Traven 5). *Vilna Ukraina*, 4 [in Ukrainian].

Naukovi pratsivnyky vkliuchaiutsia do ahitatsiino-masovoi roboty. (1940, Berezen 5). *Vilna Ukraina*, 1 [in Ukrainian].

Pershe zasidannia oblasnoi vyborchoi komisii. (1940, Zhovten 23). *Vilna Ukraina*, 3 [in Ukrainian].

Prymachenko, Ya. (2017, Zhovten 27). *Deklaratsiia pro vozziednannia Zakhidnoi Ukrainy i URSSR*. Retrieved from <https://www.jnsm.com.ua/h/1027M/> [in Ukrainian].

Rudnytskyi, M. (1940, Lystopad 24). Kandydaty v deputaty oblasnoi Rady deputativ trudiashchych. *Vilna Ukraina*, 3 [in Ukrainian].

Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSSR «Pro zatverdzhennia skladu oblasnykh vyborchikh komisii po vyborakh u Volynsku, Drohobychsku, Lvivsku, Rovensku, Stanislavsku i Tarnopolsku oblasni rady deputativ trudiashchych». (1940, Zhovten 20). *Vilna Ukraina*, 4 [in Ukrainian].

Vydatni pratsivnyky nauky i kultury Lvivskoi oblasti. (1945, Cherven 4). *Vilna Ukraina*, 2 [in Ukrainian].

Vysuvannia kandydativ v deputaty oblasnoi Rady. (1945, Lystopad 6). *Vilna Ukraina*, 2 [in Ukrainian].

Yaroslav MARCHENKO

PhD in History

Deputy Chief of Department of Foreign Languages and Military Translation the

Hetman P. Sahaidachny National Army Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9569-6324>

e-mail: ymarchenko8@gmail.com

Andriy TREMBETSKYI

Adjunct of the Department of Humanities

the Hetman P. Sahaidachny National Army Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9869-1684>

e-mail: atrembetkyi@ukr.net

«NON-OFFICE SCIENTIST»:

SCIENTIFIC AND PUBLIC-POLITICAL ACTIVITIES OF IVAN KRYPIAKEVYCH DURING THE SOVIET OCCUPATION OF WESTERN UKRAINIAN LANDS (1939–1941)

The scientific and public-political activities of a famous Ukrainian historian Ivan Krypiakievych in times of the Soviet occupation of Western Ukrainian lands (1939–1941) are considered. The main directions of his public and political activities are shown, and the scientist's participation in election campaigns and propaganda of communist ideology is emphasized. As the head of the History of Ukraine Department at the Lviv State University and the director of the branch of the Institute of History of Ukraine of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, I. Krypiakievych was actively involved by local authorities in public work to establish Soviet power in the region. Stated that the cooperation of I. Krypiakievych with

the communists in Lviv happened under the pressure of the punitive and repressive system, but it allowed him to continue his scientific work and opened up prospects for career growth.

The scholar's scientific interests were focused on the history of Ukraine in the medieval period with an emphasis on the western lands, as well as on the issues of Russian-Ukrainian relations («connections of Western Ukraine with Naddniprianshchyna», «connections of Halychyna with Russia»). It is noted that, together with other historians, he also worked on a four-volume textbook on the history of Ukraine, which had been published by the Kyiv Institute of the History of Ukraine. I. Krypiakievych's achievements in the scientific and organizational field are emphasized, in particular, his participation in the session of the social sciences department of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, the theoretical conference on Marxism-Leninism and other events organized by Soviet authorities, and the scientific community of Lviv, are illustrated.

Keywords: Ivan Krypiakievych, Soviet occupation, western Ukrainian lands, scientific activity, public and political work.